

Halldór Armand (Island)

Narozen 1986 v Reykjavíku. Vzděláním právník, autor čtyř románů, fejetonista. Označován za hlas nové generace v islandské literatuře. Debutoval v roce 2013 románem *Vince Vaughn í skýjunum* (Vince Vaughn v oblacích), kde pojednává reagence tzv. obyčejných lidí na prožitých patnáct minut internetové slávy. Následoval román *Drón* (2014, Dron), hlavní postavou je tu mladá fotbalistka, jejíž tělo dokáže předvídat útoky dronů po celém světě. Do češtiny byl přeložen autorův třetí román *Zas a zas* (2020), v němž kombinuje téma 11. září, islandské bankovní krize a dospívání ve světě, který ovládá internet. Kritici i čtenáři oceňují Armandovu prudkou inteligenci, analytickou imaginaci a humorný nadhled.

úryvky z románu *Zas a zas* přeložila Martina Kašparová

* * *

... Uřízli mu hlavu a zveřejnili to na YouTube. Předchozího večera jsem zůstal vzhůru dlouho do noci, seděl u počítače a nespouštěl oči ze zaprášené obrazovky. Snímek z videa vévodil hlavním stránkám většiny velkých médií, drásavý obrázek muže klečícího v poušti. Viděl jsem fotografii stojanu s novinami v Londýně, kde snímek krásil zjevně úplně každou titulní stránku. Popravený muž byl Brit. Poslouchal jsem playlist popových skladeb z kvalitních sluchátek, zkoumal tu fotografii a přitom chatoval s holkami a na Snapchatu a Instagramu si prohlížel modely-muže. Kombinace barev na obrázku mi utkvěla v paměti – hmatatelně totiž zprostředkovávala blížící se hrůzu.

Štíhlý kat bez tváře, oblečený od hlavy až k patě do černého.

Kožená taška.

Křiklavě oranžový hábit rukojmího, nakrátko ostříhané vlasy.

Světle hnědá poušť, těžko identifikovatelná krajina.

Tupý nůž.

Představoval jsem si toho kata o patnáct let později, jak zírá na stejný záznam, aby na sobě znovu pocítil vliv oné události.

Důkladně zkoumá sám sebe, mladého muže před kamerou v horké pustině, ohlušující tlukot srdce v hrudi, vlasy pod kuklou propocené. Ještě teď dokáže mumlavě odrecitovat jednotvárný monolog, slovo od slova. Odkazy na svatou knihu. Pamatuje se na myšlenky, pořád tam jsou, sloupce slunečního světla v dechu. Tupým nožem uříznu hlavu pohanovi. Pohledte na mě na svých mobilech. Starodávné věty. Krátké. Pošpiněné tisíce let starou krví. Záře posvátné doby na mých rtech a tvář nebe zrudne. A já k vám pravím: Vypusťte všechny své střely na výpravu po obloze, zadujte na rohy, vyšlete na cestu chlapce se žvýkačkou a kolínskou.

Jedna jeho část zůstala dosud v poušti, jemný písek mu spaluje chodidla, dotek nože v dlani, popruhy tašky napjaté.

Do vyhledávacího řádku na YouTube jsem napsal **11. září 2001 dvojčata**.

Nechal jsem se zcela pohltit opakováním.

[...]

Internet říkal: „Na vysněné dovolené viděl gorily.“

Potom jsme si dali jídlo s tetinou rodinou – jejím manželem Eiríkem, který pracoval pro biofarmaceutickou společnost provádějící genetické výzkumy, a dvěma mými bratřenci, o několik let mladšími než já. Objednali jsme si pizzu a pustili se do ní v jejich obývací místnosti ve čtvrti Fossvogur. Hovor se netočil kolem ničeho zvláštního, řeč přišla samozřejmě na dědu a pohřeb, ale jinak to bylo úplně obyčejné setkání a možná se všem do jisté míry ulevilo, že o nejzásadnějších věcech už je rozhodnuto. Máma mi pověděla, že se všichni shodli na tom, ať během svého pobytu na Islandu klidně využívám dědův byt, abych nemusel bydlet na gauči u rodičů. Byt se nacházel nedaleko centra Reykjavíku a mně připadalo dobré o tomhle útočišti vědět. Zatímco jsme čekali na jídlo, bavil jsem se s bratřenci a několikrát zkusmo vystřelil na basketbalový koš na garáži. Úkol vyzvednout pizzu připadl Elle.

V předsíni si zapomněla telefon a já jsem si cestou na záchod všiml, že svítí. Na displeji jsem viděl nejružnější upozornění, mimo jiné i zprávu od kohosi jménem Stefán: „To je zajímavé. Fakt poučné.“

Utrhli jsme si kouřící kusy pizzy v kartonové krabici a pak poslouchali, jak se ve zprávách v rádiu řeší rostoucí ceny bydlení v hlavním městě a jeho bezprostředním okolí. Mluvili o mladých lidech, islandské koruně, budoucnosti.

„Co si o tom myslíš ty, Addi?“ zeptal se mě Eiríkur a odšrouboval víčko dvoulitrové Coca-Coly, až mocně zasyčela. Zvedl jsem hlavu od talíře, úplně vyprázdněnou, znovu jsem se začal soustředit. „Co chtějí mladí lidé na Islandu?“

Měl jsem plnou pusku a snažil se nespálit si o horký sýr patro. Eiríkur se mi docela zamlouval. Byl jedním z mnoha lidí, kteří si nikdy nenechají ujít zpravodajství, aby se mohli na chvíli vyhřívat v teple vlastního smyslu pro spravedlnost. Debatu jsem poslouchal jen na půl ucha a výměna názorů pro mě byla popravdě řečeno dostatečným důvodem, proč bych raději patřil do společnosti, do níž nemám vhléd. Odpověděl jsem mu diplomatickým blekotáním o tom, že budoucnost pochopitelně nevypadá moc růžově a že tady pro sebe po zběžném průzkumu nevidím zrovna moc pracovních příležitostí; Island je jasným příkladem toho, že vzdělání se v západním světě nevyplácí. Nebyl jsem si totiž jistý, jestli je vážně připravený slyšet, co si myslím doopravdy: že národnost představuje v mém sebeobrazu část, která nemá prakticky žádný vliv, a upřímně řečeno sám sebe definuju mnohem víc svým životním stylem než nějakou myšlenkou o tom, kde na zeměkouli nebo v jaké kulturní společnosti jsem byl vtažen do tohoto světa, a proto jsem toho názoru, že mám mnohem víc společného s ostatními mezinárodními okšiltovkovanými a do mikin s kapucí oblečenými vlastníky počítačů Mac, kteří sedí s kocovinou vedle mě na palubě letadel nízkonákladových společností – rozechvělí obavami kvůli něčemu, co předchozí večer zveřejnili na internetu – a dny tráví stejně jako já popíjením lifestylové kávy v kavárnách rozvinutého světa, kývají hlavou do rytmu stejného australského elektropopu ve sluchátkách, dívají se na stejné seriály, přemýšlejí o stejných věcech, mají na ně stejný názor. Moji lidé byli spíš tihle než krajani, kteří sedí se založenými rukama v horké vodě v bazénu Vesturbæjarlaug a já je slyším tlachat o něčem, k čemu nemám

žádný vztah. Ovlivňuje snad islandská vlajka můj vnitřní život víc než automatický e-mail od easyJetu nebo prezentace výrobků Apple v přímém přenosu? Měl bych si stanovit za cíl, že se z vlastní vůle na doživotí zavřu do vězení dluhů jenom proto, abych mohl vlastnit kus betonu na odlehlém ostrově v chladném moři? Co bych dělal pak? Dřepěl v tom betonovém prostoru a jinak bez ustání pracoval, abych mohl splatit dluhy zapříčiněné právě tímhle kusem betonu, v měně, kterou mezinárodní společenství neuznává, a pak odjel na letní dovolenou do Dánska, kde bych vykouřil několik kرتونů cigaret a bylo by mi fajn.

[...]

19. března 2003

A pak Stefána odvedl dozadu do kanceláře pořízek o hlavu vyšší než on s celnickou čepicí posazenou na hlavě nakřivo, takže štítek směřoval do strany. Muž držel Stefána za nadloktí jen volně, jako by to byla spíš formalita, než že by se bál, že se mu Stefán pokusí ze sevření vyklouznout. Na cedulce vedle rámu dveří stálo bílými písmeny na černém podkladu „Sigríður Aðalsteinsdóttir, vedoucí celní kontroly“. Stefán neměl celou cestu na nic chuť a jediné, co požil, byla plechovka Coca-Coly na kodaňském letišti Kastrup a následně čtyři lahvičky hořkého likéru Gammel Dansk na palubě letadla. Seděl u okénka v řadě u nouzového východu – bylo to buď sedadlo 16 něco, nebo 14 něco –, vedle ženy ve středním věku oblečené v kostýmku, která si během celého letu nerozepnula bezpečnostní pás a nevzhledla od své knihy. Stefán si okousal kůžičku na palcích na obou rukou, vykasal si rukávy a nadloktí si rozškrábal do krve. V očích těch, kdo ho dobře znali, to byla jasná známka toho, že je pod tlakem. Zul si tenisky Adidas, protože někde četl nebo slyšel, že omezovat nohy při letu není zdravé. Nějak to souviselo s tlakem. V kanceláři ho celník vyzval, ať se posadí na úřednický působící židlí ze světlého dřeva s modrým látkovým potahem. Na protější zdi viselo zrcadlo a Stefán si v něm mlčky prohlížel svůj odraz, na čele mu vyrazily perličky potu. Prsty si bezděčně projel vlasy a umazal se od vosku držícího účes ve správném tvaru. Celník přinesl bundu značky Carhartt, kterou si musel Stefán svléknout při prohlídce zavazadla. Zařízení kanceláře bylo jednoduché a tak nějak odpovídalo Stefánovým představám o podobě kanceláře osoby zastávající funkci vedoucí celní kontroly na Islandu. Stěny byly zářivě bílé a visely na nich dvě krajinky, na každé stěně jedna. Na psacím stole stála tlustá šedá obrazovka počítače, podle všeho sedmnáctipalcová, a bylo slyšet uklidňující hučení větráčku. Osvětlení v místnosti bylo tak ostré, že když se chtěl Stefán podívat ke stropu, musel přimhouřit oči. Za kancelářskou židlí se vypínala široká prostorná skříň plná modrých a černých šanonů a starých knih nejrozumnějšího druhu. Další knihy se nacházely v knihovničce a na ní malá televize, z jejíž rozsvícené červené diody se dalo usuzovat, že si ji vedoucí celní kontroly může pustit pouhým stisknutím tlačítka na dálkovém ovládání, ležícím vedle klávesnice. Stefán se opakovaně pokusil zklidnit myšlenky, aby mohl převyprávět příběh, kterým se chtěl hájit, až ho začnou vyslýchat. Chystal se říct, že o drogách nic nevěděl, že mu je do kufru někdo strčil bez jeho vědomí. V tu chvíli si uvědomil, že ten prášek neměl v kufru, ale ve spodním prádle. Snažil se vymyslet jiný příběh, představit si, jaký scénář by na tomhle místě dával smysl, ale jako by ho jazyk nechal na holičkách, kdykoli

se pokusil zformulovat novou myšlenku. Materiál vážil 236,49 gramů, ale jelikož byl silný, dealeři předpokládali, že by se z něho mohlo dát vyrobit kolem 1 200 gramů kokainu. V návaznosti na osobní prohlídku a prosvícení zavazadla celníci prohlásili, že Stefánův domnělý přečin je v rozporu s § 173a odst. 2 trestního zákoníku č. 19/1940, srov. § 1 trestního zákoníku č. 64/1974, srov. § 1 trestního zákoníku č. 32/2001. Stefánovo letadlo přistálo na Letišti Leifa Eiríkssona ve 23.07 a o třicet pět minut později Stefána zastavila celní kontrola. Podle původního plánu se měl Stefán následujícího dne sejít s neznámým člověkem v průmyslové zóně v Kópavogu a materiál mu předat. Celník stál u dveří a nepřítomně zíral před sebe, rovný jako prkno, ruce za zády. V zaprášeném koutě nedaleko Stefánovy židle se po podlahové liště šoural malý pavouk.

O chvíli později se ozvalo zaskřípání kovové kliky na dveřích a do kanceláře vstoupil starší muž v bílé košili, černých kalhotách od obleku a kožených botách. Dnešní večerní směně velel on. Na šňůrce kolem krku mu visely brýle. Tiše si broukal nějaký popěvek, na stůl odložil sáček se zabaveným práškem, podal Stefánovi šálek horké kávy, založil si ruce na prsou a zadíval se na podezřelého.

„Věc se má tak, že policie na poloostrově Reykjanes už je na cestě. Odvezou tě na stanici, kde budeš muset zůstat, dokud nebudou k dispozici výsledky analýzy.“

Pohlédl Stefánovi otcovsky do očí a ten lehce přikývl a semknul rty. Tvář vedoucího směny připomínala obličej přátelského staříka – klidně by mohl hrát čtveráckého souseda v nějakém filmu pro děti. Na hlavě se mu leskla velká pleš a Stefána napadlo, že by se mu tam vešel další obličej stejné velikosti. Stefán svíral šálek oběma rukama a usrkával vroucí kávu.

„Můj vnuk má ve vlasech úplně stejný proužky. Řekl jsem mu, že kdybych mohl, nechal bych si je udělat taky.“

Stefán vykřesal na tváři úsměv.

„Ale takovou tyčinku do obočí bych si asi nedal. Myslím, že by mi neslušela.“

„Můžete začít třeba náušnicí,“ navrhl Stefán a dotkl se blyštivého stříbrného kroužku v pravém lalůčku. Podíval se na muže a vycítil jeho vřelou, silnou auru.

V Kodani si Stefán za bílého dne koupil mimo jiné služby statné prostitutky, která ho držela a přitom mu sála pohlavní úd. Chvíli po vyvrcholení se došel vyčurat na záchod s počmáranými zdmi a obličej si postříkal vodou u zrcadla, na které někdo dánsky napsal:

Opravdový rytíř víry je svědek, nikdy učitel; v tom spočívá hluboká lidskost, o mnoho cennější než nějaká povrchní účast na žalu či zdaru jiných, uctívána pod jménem sympatie, jež není nic jiného než domýšlivost.

Kapela Žádný kecý měla hrát v pátek večer k tanci a poslechu v kulturním domě kousek od vesničky Reykholt na západě ostrova. Následující večer si ji zamluvili na ples kdesi na poloostrově Snæfellsnes. Stefán byl zvyklý hrát přístupnou a chytlavou hudbu řadu hodin bez přestávky několikrát do týdne v kulturních domech po celé zemi, pendlovat za každého počasí se svými čtyřmi kamarády z dětství mezi jednotlivými obcemi ve dvou osobních autech s kufrý

plnými ozvučovací techniky a hudebních nástrojů. Nová deska měla vyjít na jaře, nahrávání skončilo. Její název zněl *Rozhodně možná*. Texty písniček složil jako obvykle Stefán.

„Do prdele, kurva drát,“ ulevil si Stefán a sklonil hlavu.

Pavouk se sunul podél zdi a marně se snažil na ni vyšplhat.

Ze strany se tělo vedoucího směny podobalo písmenu b. Jeho pupek napínal košili a mezera mezi dvěma knoflíky odhalovala, že se rozhodl obléct si dospod bílý nátělník. Držel přeložené noviny, foukal na šálek, prohlížel si spodní část titulní strany. Psalo se tam, že Island patří mezi třicítku zemí, které se chtějí oficiálně zapojit do neprodleného odzbrojení Iráku. Vedoucí směny odhodil noviny na stůl, zvedl Stefánův pas.

„Možná ti jsou moje rady naprosto ukradený,“ řekl.

Stefán opět vzhlédl do očí muže listujícího jeho pasem.

„Takže ty ses narodil v Selfossu. S manželkou máme chatu v údolí Þjórsárdal.“ Posadil se vedle Stefána. „Dostala se ke mně spousta mladíčků jako ty. Tady na letišti, chlapče. Netuším, jak moc musíte být zoufalí, abyste riskovali takovouhle bláznivinu. Nepochybně k tomu máte nejednodušší důvody. Ale pokaždý se koukáte stejně vyděšeně. Právě teď uvažuješ, co bys měl povědět policii. Možná si v duchu přeříkáváš dopředu vymyšlený příběh, anebo se snažíš vybásnit si nějaký nezpochybnitelný příběh teď a tady. Všechny vás předám do rukou policistů, co znám jménem. Budu se koukat, jak odjíždíte na zadním sedadle policejního volva. Pak si o vás přečtu v novinách. To samý platí o tobě. Poslouchej mě. Koukni se na mě. Ke všemu se přiznej. Všechno pověz. Hned. Jsi mladý. Mysli hlavou. Tenhle pytlíček tady na stole není nejtěžší, co jsme kdy našli. Vůbec ne. Prozradím ti, proč by sis ode mě měl nechat poradit.“

[...]